

REVISTA ▶ ENTREVISTA

Entre la nombrosa producció editorial que tracta aspectes diversos de la ciutat de Barcelona i la seva història, destaca la sèrie de Ròmul Brotons que publica Albertí Editor. Primer va ser la ciutat de després de la desfeta del 1714, més tard la capital del segle XIX que mirava al futur i ara ha iniciat la publicació dels fets del XX. Per **Toni Mata i Riu**

Ròmul Brotons

AUTOR DEL LLIBRE «LA CIUTAT TRASBALSADA»

«CATALUNYA VEIA QUE NO S'AVENIA AMB L'ESTAT»

EL LLIBRE

LA CIUTAT TRASBALSADA

AUTOR
Ròmul Brotons

ALBERTÍ EDITOR. 25 EUROS. 208 PÀGINES

El tombant del segle XIX al XX va ser per a Barcelona un període durant el qual es va mantenir la conflictivitat social i en què va emergir amb força el catalanisme polític. L'escriptor i editor Ròmul Brotons (Barcelona, 1957) publica el tercer volum de la història moderna i contemporània de la capital catalana amb el suggerent títol «La ciutat trasbalsada (1901-1910)», que continua la sèrie iniciada amb «La ciutat captiva (1714-1860)» i «La ciutat expansiva (1860-1900)». Cada dècada tindrà, a partir d'ara, el seu propi llibre.

En l'entrada del segle XX, quins grans temes arrossegava la ciutat des del XIX?

R El parer del país era que no s'avenia amb l'estat. Aquí hi havia un moviment republicà que guanyava eleccions, es feien propostes de canvi polític i econòmic, i va aparèixer el catalanisme polític. En canvi, a Madrid hi havia un estat monàrquic que s'estava quiet, i ja es veia que no hi havia cap mena de regeneració possible. Estava tot bastant parat, amb el bipartidisme entre els liberals i els conservadors que s'alternaven en el poder com ara fan el PP i el PSOE. Es tractava de no tocar mai res. I Catalunya se n'estava afartant.

Les elits, només?

R No, de fet, era un sentiment bastant estès. El record del desastre colonial del 1898 era ben viu, i a Catalunya es va constatar que havíem quedat sols. Sense Cuba, sense Puerto Rico..., la sensació era de soledat i es percebia que l'estat no protegia els interessos catalans. Podem dir que aquí es va produir un canvi de mentalitat, amb fets com el tancament de caixes del 1899.

Era un moment polític convuls?

R En aquesta primera dècada del segle XX va aparèixer el catalanisme polític, que era molt transversal, el catalanisme polític d'esquerres, que semblava que no podia ser, i fins i tot el lerrouxisme com a reacció. I figures com Cambó van començar a ser actius en aquests anys. La ciutat canviava.

Però encara esclataven bombes?

R Tot això es va fer més enrevessat, es va arribar al punt que no se sabia qui posava les bombes i moria gent de les classes populars, floristes de la Rambla... I tothom es preguntava: qui ho fa això? El 1907 va esclatar el cas de Joan Rull, un confident de la policia que delatava i cobrava, i quan no estava d'acord amb el que rebia, posava les bombes ell mateix.

La dècada anterior, amb atemptats anarquistes com el del Liceu, per exemple, va ser molt violenta. Fins quan havia de durar això?

R Durant el primer decenni del nou segle, aquest procés es va acabar. Però la conflictivitat no va desaparèixer, va adoptar altres formes, com el pistolerisme.

De fet, el 1909 hi va haver la Setmana Tràgica com a rèplica a la intenció del govern de reclutar homes per anar a combatre al Marroc. Un esclat de violència que va ser molt contundent

R Va tenir unes dimensions enormes, i va ser sobretot anticlerical. Fixa't que es van cremar sobretot institucions educatives, convents..., establiments religiosos que la gent odiava molt. Però no es va afectar cap parròquia de barri.

La Barcelona del 1900 també era hereva de l'Exposició Universal del 1888. Què va aportar l'esdeveniment a la ciutat?

R Barcelona es va transformar i l'exposició li va donar el pedigrí de gran ciutat, i va fer el trànsit de ciutat provincial a metrópoli mediterrània. Una altra aportació és el modernisme, que va esclatar a l'entorn del 1888. És un canvi de mentalitat molt lligat als avenços tecnològics, com el globus aerostàtic i els aparells elèctrics. Poder veure al'Exposició un gran invent com la bombeta era tota una novetat.

Al llibre explica que el 10 de novembre del 1908 hi va haver una avaria a La Barceloneta i els barcelonins van experimentar la sensació de quedar a les fosques. Feia poc que hi havia llum elèctrica, i ja se n'havia creat dependència.

R Durant segles, la gent havia viscut de la mateixa manera, però durant el XIX es va produir una introducció accelerada de nous avenços, com el tren i el vaixell de vapor. La perspectiva de la vida quotidiana va canviar. Al llibre hi hem posat anuncis de l'època, com un de pneumàtics de cotxe que prometien resistir malgrat les males condicions de les carreteres.

Era una ciutat de classes mitjanes?

R Va ser en aquesta època que es va formar,

Ròmul Brotons amb els tres llibres sobre Barcelona que ha publicat fins ara

«En la primera dècada del segle XX va aparèixer el catalanisme polític i una nova manera d'entendre la representació de la ciutadania»

«El funeral per mossèn Cinto va ser èpic, amb centenars de milers de persones. La gent sentia que el poeta representava la seva catalanitat»

«Hi ha signes evidents que ara la ciutat no va bé, però encara s'és a temps de prendre mesures. Si no, la bombolla potser explotarà»

va sorgir a partir dels artesans, la gent d'ofici. Els seus fills ja van desenvolupar feines modernes, com ara mecanògrafes i telefonistes. Sobretot a Gràcia, Sant Martí, en alguns entorns de Sants, nuclis menestrals que, temps després, van constituir les classes mitjanes, que consideraven que la massa obrera eren els altres, els vinguts de fora.

El 1897, les viles de Sants, les Corts, Gràcia, Sant Andreu, Sant Martí i Sant Gervasi es van agregar a Barcelona. Horta ho va fer el 1904. Què va significar per a la ciutat?

R En general, els habitants d'aquests municipis estaven farts de la corrupció de les seves administracions locals, i pensaven que unir-se amb Barcelona milloraria la situació. No hi va haver tanta resistència com es diu a vegades, i les principals al·legacions van procedir de regidors que no volien deixar de ser-ho. Però, per entendre'ns, no hi va haver recollides de firmes en contra ni es van alçar barricades. L'agregació va ser bona, però és que, a més a més, era inevitable perquè la trama Cerdà s'ho menjava tot, i les viles no tenien diners per afrontar els requeriments que aquest pla pressuposava, com ara l'empedrat dels carrers.

El capítol del 1902, el titula «Vagues, festes i funerals». Precisament, el 10 de juny d'aquell any va morir mossèn Cinto Verdaguier, un fet al qual dedica sis pàgines. Tan important va ser?

R Va ser un funeral èpic, amb centenars de milers de persones. Potser ho podríem comparar amb l'arribada de la flama olímpica l'any 1992.

Verdaguer era capellà i poeta. Això encara fa més estrany a ulls nostres aquesta efervescència popular?

R Potser sí, però per a la gent del seu temps representava la seva pròpia manera de ser, la catalanitat. I això que era un paio estrany, que feia exorcismes, va ser excomunicat, i era el confessor del marquès de Comillas.

Certament, hi ha coses difícils d'explicar vistes des d'avui. Una altra és l'assalt a la redacció de la revista Cu-cut!

R Que va ser causada per una vinyeta que feia broma de l'estament militar que la censura no va deixar publicar. I això que se n'havien vist de més sagnants..., però aquella en concret va actuar com a resort i més de tres-cents oficials van atacar el Cu-cut! i La Veü de Catalunya. La indignació entre la ciutadania va ser molt gran, perquè l'exèrcit actuava amb impunitat, semblava que podia fer el que volgués.

Quina herència va deixar la primera dècada del segle XX al futur de la ciutat?

R La ciutat va avançar decididament cap a la modernitat, hi havia la voluntat de ser moderna a partir dels avenços tècnics, d'una nova manera de pensar la representació política i d'un canvi de mentalitat. Barcelona volia ser capital.

Quina era la Barcelona que va viure en la seva infància?

R Jo sóc de Sants, i el record que en tinc és de barriada. I als barris no hi ha monuments ni res de tot això. Quan jo era petit, allò eren camps, descampats, uns quants carrers i, fins i tot hi havia una masia, però tot això ha canviat absolutament. Recordo que veia el camp de futbol, el canòdrom..., ara tot són cases.

Quin parer té sobre el rumb que pren la Barcelona actual. Les crítiques per l'enorme aflluència turística i les seves conseqüències no s'aturen?

R Hi ha senyals molt evidents que no anem bé, però la situació encara es pot redreçar si s'entoma a temps. Ens hem d'oblidar de la Rambla com un passeig popular, això ja no tornarà a passar mai més. Seria com voler que davant de Notre Dame de París només hi hagués els parisencs típics.

Observa que hi ha voluntat política de posar fre a l'esclat del turisme?

R Voluntat potser sí, però veure que es fan coses... això ja no ho sé tant. No pot ser que només compti l'interès pur i dur de les navilieres i vinguin tants creuers de cop: la ciutat és qui hi ha de dir la seva. Passa el mateix que amb l'augment continu de places hoteleres. Si no vigilem, això s'inflarà com un globus... I potser arribarà un agost en què l'ocupació serà del 25 % i, aleshores, la bombolla explotarà.